

Nr 75.

Av herrar **Westman** och **von Stockenström**, om ökat anslag till fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia.

Envar, som äger något intresse för utforskandet av Sveriges historia i äldre och nyare tid, måste inse, i hur hög grad utgivandet av själva källmaterialet befordrar detta arbete. Först när de historiska källorna blivit tryckta, bli de lätt tillgängliga för forskare, som taga upp problemen till ständig förnyad prövning, och för den större krets, som vilja höra gångna tider tala med sin egen tunga. Och denna krets vidgas i samma mån, som mindre, populärt lagda källpublikationer kunna utges på grundval av de större, mer vetenskapliga. Både forskningen, skolan och den historiskt intresserade allmänheten få med tiden nytta och glädje av dessa historiska källpublikationer, mer direkt eller mer indirekt.

Sedan länge har det i alla kulturländer betraktats såsom ett statsintresse att främja en sådan publikationsverksamhet. Vad Sverige angår, ha statsmakterna alltsedan 1853—54 års riksdag beaktat detta, och det har därvid ansetts ligga i sakens natur, att riksarkivet är närmast att organisera och sköta utgivningsarbetet. Anslaget, från början 3,000 riksdaler riksgälds, blev år 1890 på grund av enskilda motioner i verkligheten höjt till 4,500 kronor därigenom, att 1,500 kronor anvisades till utgivandet av en serie »Svenska riksdagsakter», som för närvarande hör till våra värdefullaste och mest använda källpublikationer, ehuru den är långt ifrån fullbordad. Bland andra likartade serier, som utgivits genom riksarkivets försorg, må erinras om »Svenskt Diplomatarium», »Konung Gustaf I:s registratur» och »Svenska riksrådets protokoll», allt källor av utomordentligt värde och intresse.

Det egendomliga är, att detta publikationsanslag sedan år 1890 icke har blivit höjt, ehuru redan penningvärdets fall har inneburit en reel minskning och ehuru en verklig förhöjning helt visst, i sammanhang med forskningens krav, hade varit önskvärd. Den 31 augusti 1925 ingav riksarkivet till Kungl. Maj:t en utförligt motiverad framställning, som utmynnade i en hemställan, att ett reservationsanslag på ordinarie stat av 15,000 kronor skulle begäras av riksdagen för »fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia». Såsom skäl anfördes bland annat, att tryckningskostnaderna avsevärt stegrats, att också redaktionsarvodena (som förekomma i den mån riksarkivet icke är i tillfälle att anlita sina egna arbets-

krafter under tjänstetid) måste tillmätas alltför knappt och att det i övrigt vore önskvärt, att publikationsverksamheten, i sammanhang med det ökade intresset för historisk forskning, kunde vidgas utöver den gamla ramen. Därvid erinrades särskilt om att någon del av kammararkivets rika material kunde förtjäna att utgivnas och särskilt om planerna att till den svenska riksdagens 500-årsjubileum år 1934 åstadkomma en monumental svensk riksdagshistoria, som naturligtvis i väsentlig grad måste bygga på sovrat och utgivet källmaterial.

För att endast beröra de båda sist anförda punkterna synes det oss uppenbart, att det i bästa mening tidsenliga intresset för ekonomisk historia i sin mån kunde främjas på det sätt riksarkivet avsett och att fullföljandet, delvis efter ny planläggning, av publicerande av aktstycken, som äro av vikt för den svenska riksdagens historia, i hög grad skulle underlätta utarbetandet av riksdagshistorien. Detta senare har också behjärtats av de kommitterade, som av riksgäldskontoret fått i uppdrag att utreda frågan om utgivandet av »ett historiskt och statsrättsligt arbete om den svenska riksdagen». Dessa, som ställt sig avvisande till tanken, att riksgäldskontoret i detta sammanhang skulle föranstalta utgivandet av källpublikationer till riksdagens historia, anföra i en skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 oktober 1925 följande: »Det är visserligen uppenbart, att sådana aktpublikationer måste för all framtid vara av största betydelse för all forskning rörande riksdagens historia och de mångskiftande spörsmål, varmed den sysslat under sin halvtusenåriga tillvaro, och att även det nu ifrågavarande arbetet skulle av dem komma att draga synnerligt gagn. Emellertid höra aktpublikationer sådana som de ifrågavarande sedan decennier i följd av riksdagens beslut till de utgivningsarbeten, som äro uppdragna åt riksarkivet att verkställa, och det synes oss under sådana förhållanden icke ändamålsenligt att föranstalta vid sidan därav om nya genom riksgäldskontoret utgivna serier av dylika akter. Vi skulle även av den anledning finna detta olämpligt, att i ena fallet — det historiskt-statsrättsliga arbetet — det är fråga om en publikation, som bör vara fullbordad till ett visst jubileumsår, under det att i det andra fallet — aktpublikationerna — frågan gäller serier, vilkas utgivande bör fortgå även därefter. Den utomordentliga betydelse, som måste tillerkännas dessa aktpublikationer, synes oss emellertid påkalla att deras utgivande i möjligaste mån påskyndas. Då nu, efter vad vi erfarit, riksarkivet under hänvisning bland annat härtill i underdånig framställning av den 31 sistlidna augusti hemställt om förhöjning av till dessa aktpublikationer utgående årsanslag, vilket trots flerdubbla publikationskostnader för närvarande icke är högre än det sattes 1890, våga vi på det allra livligaste hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville vidtaga de åtgärder för ett väsentligt höjande av sagda anslag, som kunna finnas erforderliga.»

Av årets statsverksproposition finner man, att departementschefen, ehuru ense med riksarkivet om önskvärdheten av att dess publikationsarbete måtte få en vidare omfattning och bedrivas i snabbare tempo, icke ansett sig kunna förorda någon höjning av anslagsbeloppet, och Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att anvisa endast ett extra reservationsanslag av 4,500 kronor.

Vid sådant förhållande anse vi oss böra, under hänvisning till det anförda, hemställa,

att riksdagen måtte besluta att för fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia, bevilja på ordinarie stat ett reservationsanslag av 15,000 kronor.

Stockholm i januari 1926.

K. G. Westman.

B. von Stockenström.

